

...słowa pozostaną...

W dniach od 2 do 4 lipca 2007 roku odbyła się w Oświęcimiu międzynarodowa konferencja „Pamięć – Świadomość – Odpowiedzialność”, która zorganizowana została w ramach obchodów 60. rocznicy utworzenia na terenach byłego nazistowskiego obozu śmierci Auschwitz-Birkenau, Państwowego Muzeum.

Idea upamiętnienia ofiar obozu dyskutowana była przez więźniów jeszcze przed wyzwoleniem a wniosek, aby na terenie obozu utworzyć muzeum, po raz pierwszy publicznie przedstawił były więzień Alfred Fiderkiewicz na posiedzeniu Krajowej Rady Narodowej w dniu 31 grudnia 1945 roku. Zgłosił on wtedy projekt ustawy, który został przyjęty przez Komisję Poselską 1 lutego 1946 roku i następnie przekazany został do polskiego Sejmu. Mimo że decyzja w tej sprawie nie została jeszcze podjęta, już 26 lutego rząd zlecił Ministerstwu Kultury i Sztuki zabezpieczenie i zorganizowanie stałej ochrony byłego KL Auschwitz-Birkenau. Miał się tym zająć Zarząd Ochrony, którego kierownictwo zlecono Tadeuszowi Wąsowiczowi, byłemu więźniowi obozu i późniejszemu pierwszemu dyrektorowi Muzeum. On i grupa przybyłych z nim osób, przede wszystkim byłych więźniów, zorganizowali stałą ochronę terenów poobozowych oraz otoczyli opieką przewodnicką przybywających coraz liczniejszych pielgrzymów pragnących oddać hołd ofiarom obozu.

Polski Sejm Ustawą z dnia 2 lipca 1947 roku zdecydował o utworzeniu Muzeum. Zgodnie z jej zapisem „tereny byłego hitlerowskiego obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu wraz ze wszystkimi znajdującymi się tam zabudowaniami i urządzeniami zachowuje się po wsze czasy.” Ustawa stanowi również, że „Państwowe Muzeum ma za zadanie zbieranie i gromadzenie dowodów i materiałów, dotyczących zbrodni hitlerowskich, udostępnianie ich społeczeństwu oraz naukowe ich opracowanie”.

Mimo trudnej i skomplikowanej sytuacji w Polsce powojennej, mimo różnych zawirowań historii, Muzeum od 60 lat otacza opieką pozostałości poobozowe. W miarę upływu lat zakres aktywności stale był poszerzany – pozyskiwano nowe zbiory, utworzono bogate archiwum, powstały profesjonalne pracownie konserwatorskie, rozwinięta została działalność naukowa, wydawnicza, wystawiennicza oraz edukacyjna.

Auschwitz jest dzisiaj miejscem pamięci, największym cmentarzem żydowskim i największym cmentarzem polskim, pomnikiem, muzeum. Pozostałości niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady przywołują najciemniejsze chwile w dziejach ludzkości. W tym miejscu funkcjonariusze Trzeciej Rzeszy zgładzili ponad milion Żydów, wymordowali także dziesiątki tysięcy Polaków, Romów i Sintj, żołnierzy Armii Czerwonej i innych niewinnych ludzi.

Po sześćdziesięciu latach Auschwitz stał się symbolem na miarę całej ludzkości, punktem odniesienia każdej debaty na temat tego, do czego człowiek jest zdolny. Symbolem Zagłady. To miejsce powinno do nas stale przemawiać. Z głębi mroków wypływają bowiem wnioski dla dzisiejszych i przyszłych pokoleń. Dlatego też na rocznicową konferencję zaprosiliśmy przede wszystkim byłych więźniów obozu oraz największe autorytety światowe w dziedzinie badań nad Holokaustem, ludobójstwem oraz totalitaryzmem i jego skutkami. Debata, którą podjęli, miała na celu pogłębioną refleksję nad pytaniem o przyszłe kierunki działań Muzeum w kontekście wyzwań i zagrożeń współczesnego świata.

Wizyta w Auschwitz kształtuje ludzkie postawy, opinie, wizje świata, ale także wpływa na emocje, wywołuje obawy, lęki, czasem niejednoznaczne uczucia. Uczestnicy konferencji zastanawiali się, w jaki sposób historia Auschwitz, najciemniejszego rozdziału historii człowieczeństwa, może być włączona we wspólną historię bez tworzenia podziałów. Nauczyciele akademicy i pracownicy miejsc pamięci dzielili się swoim doświadczeniem, odpowiadając na pytanie, w jaki sposób można przekazywać coraz bardziej oddalającą się historię Auschwitz kolejnym pokoleniom, pamiętając o charakterze miejsca pamięci, nie niszcząc jego autentyzmu.

Badanie historycznych przyczyn i zależności, które doprowadziły do tragedii Auschwitz, jest niezbędne, jednakże wskazania na przyszłość wypowiedziane przez uczestników konferencji, w szczególności tych, którzy przeżyli koszmar Auschwitz i Holokaustu, są nie mniej ważne.

Od 1947 roku Muzeum odwiedziło ponad 30 milionów osób. Pomimo upływu lat zainteresowanie tą tematyką nie maleje, o czym świadczy fakt, że ostatnio corocznie przybywa ich ponad milion. Wizyty w Auschwitz są silnym doświadczeniem dla wielu młodych ludzi, wpływającym na ich wybory moralne w przyszłości. Uczestnicy konferencji zastanawiali się, jak kontynuować pracę, aby wizyta w Muzeum czyniła przyszłe pokolenia bardziej odpowiedzialnymi za współczesny świat.

Elie Wiesel w swoim wystąpieniu powiedział: *budynki mogą zostać zburzone, a słowa pozostaną*. Słowa wypowiedziane podczas konferencji, w formie referatów, prezentacji, wspomnień i dyskusji. Słowa usłyszane właśnie tutaj, w byłym niemieckim nazistowskim obozie zagłady i obozie koncentracyjnym. Dla Jonathana Webbera głos z Auschwitz jest głosem o niezwykłej sile. Dlatego warto było ten głos zapisać i przekazać innym, w postaci książki.

Jolanta Ambrosewicz-Jacobs

Krystyna Oleksy